

LOEIZ AR FLOC'H

9301 val.
ARF

**TRUBUILHOU
AR SEIZ POTR YAOUANK**

Pez-c'hoari farsus e daou arvest

RENNES
IMPRIMERIE DE « L'OUEST-ECLAIR »
38, rue du Pré-Botté

1927

BB
891.
682
ARF

10744

LOEIZ AR FLOC'H

22/03/27
J. J. J.

63
89L
682
ARF

TRUBUILHOU
AR SEIZ POTR YAOUANK

Pez-c'hoari farsus e daou arvest

RENNES
IMPRIMERIE DE « L'OUEST-ECLAIR »
38, rue du Pré-Botté

1927

C'HOARIERIEN

Per, *tad Agnez, 60 vloaz.*

Biel, *mab hena Per, 30 vloaz.*

Lan, *mevel koz Per, 70 vloaz.*

Job, *mortolod ar c'houarnamant, 24 vloaz.*

Olier, *mortolod a genwerz, 25 vloaz.*

Martin, *mestr-skol dibater, 23 vloaz.*

August, *marc'hadour kafe, 22 vloaz.*

Izidor, *labourer-douar, 27 vloaz.*

Fanch, *lemmer, 30 vloaz.*

Yvon, *kemener, 25 vloaz.*

Ar c'hoari a dremen da zul d'abardaez e ti eur c'houer pinvidik. E kreiz al leurenn e vezo eun daol, skinvier en-dro d'ezi. Skeudennou a vezo amañ hag ahont ouz ar mogerioù. Seiz kador a vezo tro-dro al leurenn.

ARVEST KENTA

I DIVIZ
PER HA LAN

PER (*o tana e gorn-butun*)

Azez amañ em c'hichen, Lan, ma livirin d'it dioustu bremañ an traou grevus a zo war va spered eur pennad zo, hag a ra enkreuz d'in leiz va c'halon.

LAN (*sabatuet*)

Traou grevus ! Per... a zo war ho spered ?... Evelse e kavan d'eoc'h eun dremm ankeniet eur pennad zo. — Hag e sonjit lavaret d'in-me ho poaniou, Per ?...

PER

Poan lodennet
Poan dibennet.

Ha setu amañ petra zo war va spered oc'h ober poan d'in. Va merc'h Agnez, gouzout a rez, a zo o ren he fempet bloavez war-nugent; ha d'an oad-ze eur plac'h yaouank a zo poent d'ezi ober eur pried, eur voereb, pe... eul leanez.

LAN

Agnez, m'hel lavar d'eoc'h, Per, a vezo diaes bras da fortuna. Ho merc'h n'eus tam avel ebet en he fenn. Eur plac'hig sioul eo, dereat hag izel a galon... Nan, nan, Per, ho merc'h ne zimezo ket, hervez pep doare.

PER

Penaos 'ta, Lan ?... Hag ez eus seiz pôtr yaouank ouz he goulenn, — ha pell zo, en-deün.

LAN (*souezet*)

Seiz pôtr yaouank a zo o c'houlenn Agnez !... Mat, biskoaz kement-all !... Ar merc'hed yaouank n'eo ket diouz o gwelet eo mont d'ezo, evit doare. — Ha piou an diaoul eo ar re-ze neuze, Per ?

PER

Lizeri a deu d'in eus pevar c'horn ar bed eur pennad zo. Me lavar d'it, Lan, e vezi souezet pa weli piou eo ar re a c'houlenn Agnez diganen.

LAN

Ha komzet oc'h eus gant ho merc'h diwar o fenn ? Ha sùr oc'h e vezint digemeret ganti ?

PER

Emichans, evelato, p'eo gwir e skrivont d'an tad e skrivont ive d'ar merc'h ! An dra-ze, Lan, a zo sklear evel dour feunteun !

LAN

Me ne lavaran ket evel doc'h, Per, ha da ziuall oc'h eus na ve ar ganfarted-ze oc'h ober goab eus ouzoc'h hag eus ho merc'h.

PER

Te a zo eun alvaon, Lan. — Me zo sùr emaint da vat oc'h ober al lez da Agnez. — Ha perak ne vent ket, a gav d'it, p'eo gwir va merc'h a zo fur, desket mat ha pinvidik gand an dra-ze.

LAN (*o skrabat e benn*)

Ha pe da vare e vezo ar friko, Per ?

PER

Setu em eus kaset lizeri d'ar bôtred yaouank-ze da lavaret d'ezo en em gaout amañ hirio da ober pep hini e c'houlenn... Gwaz a ze d'an hini ne deuy ket, rag hennez a jomo e fri er wask.

LAN (*o c'hoarzin*)

Ha ! ha ! ha ! Amañ ez eus eun abadenn da gaout, avat !... ha ! ha ! ha !... C'hoarzin a rankan, m'hen tou !... Seiz goulenn !

PER

N'eo ket c'hoarzin eo a zo da ober, Lan ; met digeri frank da vrennikennou evit dibaba ar gwella eus ar bôtred-ze d'am merc'h.

LAN

Edon o sonjal mont da c'hoari eur « barti domino » d'ar vourc'h ; met amañ em bezo muioc'h a ebad eget o ruilha dominoiou... Ha pegoulz e tigouezo ho seiz mab-kaer, m'ar bezont ?

PER

Gourc'hemennet em eus d'ezo beza amañ hirio da beder eur, da lavaret eo dioustu goude ar gousperou. Ha ma karont va merc'h, e gwirionez, e sonjan ne vankint ket da zont. Emaoun bremañ o c'hortoz va mab Biel da zont da rei d'eomp e ali war ar poent-ze.

LAN (*o sellet er-maez*)

« Pa gomzer eus ar bleiz, e lost

A weler a-bell, pe a-dost. »

Setu dres Biel o tigouezout.

II DIVIZ

PER, BIEL, LAN

BIEL (*a deu en eur zec'ha e dal*)

Doue r'ho pennigo !

PER

Bennoz Doue d'it, Biel... — Buan out deuet, evit doare, mab... — Azez 'ta da gemer eun tamm, ma lavar da galon d'it.

BIEL

Ya, tad, buan oun deuet, rag aon am oa da veza « Yann an diwarlerc'h ».

PER

Mat ! n'eus deuet den ebet c'hoaz, ha da genta e maout, mab.

BIEL

Piou da just a dle dont amañ fenoz da c'houlenn Agnez ?

PER (*o lenn an anoiou*)

Seiz a zo anezou, Biel.

Da genta, amañ Job Jupen, « second'mestr » mortolod, yaouank c'hoaz, eur pôtr diluret, mar deus unan.

D'an eil, Olier Robel, mortolod a genwerz, eur pôtrig seder, skanv e c'har, skanv e benn, c'houez vat gand e vleo... gounit a ra, emezañ, 800 lur ar miz.

Da drede war ar renk, e kavan Martin Pennazen, mestr-skol yaouank, teir varvenn d'ezan war e vuzellou : unan e pep korn d'an neac'h, eun all e kreiz d'an traoñ. Den a benn eo, m'eus aon,... ha bleo frizet en deus.

Da bevare, e welan ano August Loper, pôtr ar

« c'hafe », a vez o pourmen ar vro gant e woetur vilhan, eur mell ki stag outi.

Da bempet e lennan ano Izidor Prajou, mab a di, eur pôtr eus ar re fura a c'helfet da gaout. Ar groaz a vrezel en deus gounezet hag er « c'honseil municipal » emañ ive.

Da c'houec'hvet ec'h hanvin Fanch Maltourn, al lemmet, pôtr ar plakou... Henez a c'hounit ugent real bemdez.

Ar seizvet eo Yvon Pennadoz, bizied hirr dreist d'ezan... ma ne vijent ket bet kamm, — kemener eo eus e vicher... pa ra unan bennak, — ken lemm e deod hag e nadoz.

Ebad a zo da gaout, m'hel lavar d'it.

LAN

Me, pa n'oun ket sac'h d'an diaoul, a lavar dioustu dijipot n'eus nemed unan e-touez ar seiz-ze hag a vefe diouz doare Agnez.

BIEL

Ha piou eo an den-ze, Lan ?

LAN

Izidor Prajou, ha den all ebet ken, d'am zonzj, Biel.

BIEL

Aet eo va ger ganeoc'h, Lan. Me ive a zo Izidor em goulou, ha n'eus nemetan... — Met e peleac'h emañ Agnez, tad ?

PER

Aet eo d'ar gousperou, hag hirio, ker just ha tra, ez eus bodadeg Bugale-Mari. — Agnez, sùr awalc'h ne vezo ket er gear araog ar pardaez-noz.

LAN (*o sellet er prenestr*)

Fidandommen !... unan a welan o tont... tiz a zo warnan... eur mortolod eo diouz an doare anezan !... Patatras !... emañ kouezet diwar e varc'h-houarn... Eur gwall stokad en deus tapet !... Ah ! la ! la !... Ar vortoloded !... emañ pignet warnezan adarre... Emañ o ti-gouezout.

III DIVIZ

PER, BIEL, LAN, JOB JUPEN

JOB (*a dorch e zilhad*)

Va zud keiz !... eun tarosennad am eus tapet aze e traoñ ar grec'hienn, o klask tec'het diwar eur vioc'h.

LAN

Evit doare, zûr, pôtr, n'emaout ket diwar dour ar zaoud. — Hag e kredes dont gant da benn abafet da c'houlenn eur vaouez !... Allaz ! allaz ! n'emaout ket mat, va fôtr !

JOB (*droug ennañ*)

Me !... Abafet !... Ampouailh koz, m'az oc'h !... — Me ven ket pell !... Paneved hoc'h oad em befe ho strinket !...

PER

Bet oc'h eus va lizer, Job Jupen ?

JOB

Ya, Per. — Hag a greiz va c'halon ho trugarekaan. — Evel a ouzoc'h dre va lizerou, em eus eur c'hoant bras da lakât eur vaouez eürus em serr. Hogen, ho merc'h Agnez eo am eus dibabet etouez an holl verc'hed am eus

darempredet. — He anaout a ran abaque ma 'z eus anezi kouls lavaret, ha poaniet em eus kalz evit kaout ar blijadur da veza eun deiz he fried, da rei d'ezi va c'halon ha va buhez. — Ha setu 'ta, ma ve ho madelez livirit d'in hirio do ker divveza; lakit esperanz em c'halon hag ar peurrest a vezo graet hep dale.

PER

Agnez n'eman ket hirio er gêr, ha diaes e kavan war ho sikour, Joz kêz. — Met red eo d'in araok rei va asant klevet ali va merc'h... — Deuit 'ta disul kenta dioustu goude ar gousperou da glevout ar c'helou a ray plijadur d'eoc'h, ha d'eomp holl, emichans.

JOB (*tenval e benn*)

A dra zûr, e vijen bet laouennoc'h o vont eus an timañ ma vije bet va dousig er gêr ha m'em bije gallet lavaret d'ezi daou pe dri c'herig a garantez... Met, pa n'hellan ket kaout ar blijadur-ze hirio, eo red d'in lavaret d'eoc'h : Kenavo disul. (*Mont ar er-maez*.)

BIEL (*outan e-unan*)

Kenavo 'ta, frikoter ! (*o trei ouz an dud*). — Evit hennez, da vihana, a zo sûr eus e zac'h, ha pa ne ve nemedon-me d'hen rei d'ezan !... Laza rafe va c'hoar d'in.

IV DIVIZ

PER, BIEL, LAN, OLIER ROBEL

Olier a deu en eur gana n'eus fors war be seurt ton :

J'aime la fille la plus belle du canton !!!

— *En eur zigouezout e ra salud ar zoudarded, hag en eur furchal dre holl, e c'houlenn :*

E peleac'h emañ 'ta, va dousig koant !... Ah ! Aet out da guzet ouzin, kanfartez !... Oh ! me az kavo, bez dinec'h !...

PER

Petra zo ? Petra zo 'ta, Olier ?

OLIER

Ah ! Ah ! C'houi zo amañ, Per ? N'ho kwelen ket !...

LAN (*o trei ouz an dud*)

Mezo dall put eo, va zud keiz !...

OLIER

Me, mezo, Lanig ? Evelato ne garfes ket !... N'out ket yac'h awalc'h, evelkent !... N'as peus ket klevet lavaret ez oun berwelet ?

BIEL

Eo ! Eo !... Ya ! Ya ! Sklear eo ez out berwelet hag a gorf,... hag a spered.

PER

Ha petra glaskez en doare en doare m'emaout, Olier ?

OLIER (*an hik gantan*)

Oh ! Per, (*hog*) ne glaskan netra (*hog*) nemet va dousig (*hog*). Agn (*hog*) Agnez.

PER

Hag ec'h eus kredet dont en doare-ze da c'houlenn eur vaouez ? Petra ! Pe fur, pe zod out, pôtr kêz.

LAN (*o kregi en Olier*)

Kerz er-maez 'ta, lanfre !

OLIER

Me !... mont er-maez (*hog*) ganez te !... Oh ! n'em eus ket (*hog*) klevet lavaret (*hog*), Lan goz !

PER (*krog e breac'h Olier, her c'has a nebeudou war-zu an nor*)

Kerz da ober eur c'houk, Olier, — ha disul kenta goude ar gousperou deus amañ adarre da ober da c'houlenn. Arabad e vezo d'it avat dont gand eur c'henou glapez, evel az peus hirio, pe ez out sur da dapa da zac'h.

OLIER

Deuet oun hirio da c'hou (*hog*) da c'houlenn ho merc'h Agn (*hog*) Agnez diganeoc'h, tonton Per (*hog*). Keuz am eus da veza evet kement hag em eus graet ! (*hog*) — Met, c'houi Per, a zo eun den mat, he me zo (*hog*) gwelloc'h c'hoaz ! — Me a c'hounit 800 lur ar miz (*hog*)... ha bevet lha fresket, hein ! tonton Per !

PER

D'it-te e vezo va merc'h, pôtr. Deus disul d'he goulenn.

OLIER

Ya ! Ket 'ta, tonton Per, roit (*hog*) daou bok d'in !

PER

Disul !... Disul, Olier. Sent ouzin, ha kerz da aveli da benn.

BIEL (*a vunt Olier er-maez*)

C'houez ar boeson brein a zo gantan, m'hen tou ! ha fleria ra treuz nao bac'had dioutan. — Foei ! eur vez eo ! Evit hennez, davihana, ne lakay ket ken e dreid en t-mañ pa vezin-me e-barz.

LAN

Set' aze, avat, eur stantilhon hag a zo brao her c'haout da vab-kaer. — Che ! ha lavaret e kaver merc'hed skuiz awalc'h en o lostennoù da gemer lorgnez evelse da briejou !... Mantrus eo evelato !

V DIVIZ

PER, BIEL, LAN, MARTIN PENNAZEN

MARTIN (*a denne e dog. Saludi a ra an holl en eur stoui e benn*)

Demat d'eoc'h holl !

PER

Ha d'eoc'h, aotrou. — Deuit d'ar penn uhela, mar plich !

MARTIN (*e dog en e zourn*)

Gouzout a rit, aotrou Rimeur, emañ tri bloaz zo oc'h ober skol en ho parrez, ha gouzout a rit ive ez oun eus eur familh tud vat, tiekourien evel doc'h, du-hont, er Fouilhez.

PER

Ya, aotrou. Ha goude ?

MARTIN

Daou vloaz a zo ec'h evesaan piz ouz ho merc'h Agnez, ha ne nac'han ket, he c'haret a ran a greiz va c'halon abaoe m'he anavezan mat.

PER

Hag oc'h eus lakaet en ho spered dont d'he goulen ?

MARTIN

Ya ! Aotrou Rimeur. Ha ma teurvezit rei d'in va goulen e lakeot evid ato al levezet da skedi war va zal hag an eürusted da vleunia em c'halon.

PER

Ha komzet oc'h eus gant va merc'h, aotrou ?

MARTIN

Nebeut, Aotrou Rimeur, rak n'omp ket bet digouezet da c'hallout komz an eil gant egile nemet eur wech pe ziou. Met, sonjal a ran ne vezin ket pell evit he lakat d'am c'haret.

PER

N'ouzon dare, — ha zoken e livirin d'eoc'h didortilh e vezo diaes bras d'eoc'h he gounit, rak va merc'h a blij d'ez i an iliz hag ar relijion, ha c'houi ne vezit ket gwelet en iliz eur wech ar bloaz !... aon oc'h eus, marteze, na bilfe warnoc'h.

MARTIN

Doueti raen ho piñe rebechet d'in va nebeut a feiz, ha deuet eo ganeoc'h ! — Mat, anzav a ran ouzoc'h em eus kollet va feiz pa oan er skolachou. — Hag, e gwirionez, ne gav ket d'eoc'h e ve deuet ar mare da jench baz en daboulin ? Petra eo ho Toue koz ? Eur ranellerez toull ha netra ken. Eun dra bennag all evel ar skiant hag an deskadurez a zo mat da lakat en e lec'h.

PER

Petra livirit, aotrou ? Petra ! gant eur seurt komzou hag eur seurt mennoziou eo e kredit dont da c'houlenn va merc'h ? Souezet oun, ha souezet bras, e teufec'h, c'houi, eun aotrou kouezet eus a lost ar c'har evel doc'h

da glask eur pried war ar maez, e lec'h dibab unan eus ho kendere, unan hag e deus eveldoc'h troet kein da Zoue he badiziant hag e fask kenta... (*chom a ra eur pennad da zoujal*)... Ha koulskoude, p'eo gwir e plij va merc'h d'eoc'h, deuit disul dioustu goude ar gousperou d'he goulenn. Ha marteze va merc'h en eur ho kemeret da bried a hello gounit hoc'h ene da Zoue, ar pez a ve kaer da ober.

LAN

Diouallit, Per, rak marteze an tamm pennskanv-mañ eo a halfe dizrei Agnez diwar an hent mat e lec'h, hi, dizrei hemañ diwar an hent fall !...

PER

An dra-ze a halfe digouezout, sûr eo. Met evelato Martin a deuy disul da welet va merc'h Agnez.

MARTIN

Dont a rin, Aotrou Rimeur, ha p'em bezo kontet va doare d'ho merc'h, e sonjan ne zalein ket da veza ho mab-kaer. Ha bremañ, kenavo disul.

PER

Kenavo disul goude ar gousperou, Martin.

VI DIVIZ

PER, BIEL, LAN, AUGUST LOPER

AUGUST

Setu me digouezet, Per. Anaout a rit ar gefridi oun deuet da ober. C'hoant am eus da lakat ho merc'h eürus em serr. Va anaout mat a rit, p'eo gwir oun eus ar barrez.

N'em eus ket ezomm, eta, da lavaret d'eoc'h piou oun ha piou n'oun ket. — Anzav a ran ouzoc'h oun skuiz o werza sukr, kafe, c'hoalen, ha traou all. Evel m'emaoun brema, emaoun o pinvidikat va mestr, iha va-unan em eus beac'h oc'h ober va zreuz, o walc'hi an eil dourn gant egile. Mall am eus da labourat evidon va-unan.

PER

Hag e sonjez ober petra 'ta bremañ, August ?

AUGUST

Da genta, emaoun o klask eur pried gand eur gwennege bennak, ha dioustu kavet ganen eur vaouez a benn, ec'h en em lakin a-zevri da ober bouteier-koad.

BIEL (*o c'hoarzin*)

Emañ o vont da voutaouer, va zud !... Ah! ah! ah!...

PER

Da zonzj a gavan mat, August, ha kredi a ran eo ar vicher-ze unan eus ar re wella zastum madou e berr amzer, rak ker eo ar bouteier.

AUGUST

Enni netra n'ez a da goll, ha gant ma 'm bezo eun tri pe bewar mil lur etre va daouarn e c'hellan kregi dioustu ganti.

BIEL (*gant fae*)

Hag e c'hoantaes mont da zeski ober bouteier, August ?

AUGUST

Nan, Biel, da zeski n'ez in ket. Met kaout a rin boutaouerien awalc'h da zont davedon pa vezo savet va stal-labour du-hont er vourc'h.

BIEL

Ar voutaouerien, va fôtrig-me, a zo laboused treut ha plijout a ra d'ezo ar « pinard » !... Diwall a ranki outo, derc'hel a ranki start war o frizilh, pe buan e weli da stal o vont da stalig ha da zouc'h da vinaoued.

AUGUST

Me a ouezo brao bras eüna d'ezo o zugellou, Biel, ha diouz ma raïnt ganen e kavint. Ya, sûr oun, ma vije bet du-hont er voure'h eur stal vras a labour, kement boutaouer bihan a zo er bastell zouar-mañ a halfe mont da glask brennig da Venez Are, pe koueza em zi da ober bouteier.

PER

Me a gred awalc'h, avat, August.

LAN (*d'an dud*)

Takebien !... hemañ eo a vezo ar mab-kaer. Agnez a vezo Madame Loper,... ma ne vez ket « madame lopet »...

AUGUST

Met, gouzout a rit, Per, heb arc'hant, netra... Me, beteg-hen, em eus graet eur beva mat, gwir eo, met nebeut a dra am eus dastumet abaoe m'emaoun oc'h « ingala » sukr ha kafe dre ar vro.

PER

Kompren a ran, August, e tle beza diaes da spered o sonjal e weles dirazout, oc'h ober bouteier, aour da grabanata, pa ne halles ket bremañ tostout outañ en desped d'az c'hoant.

AUGUST

Ma roït d'in ho merc'h, a-benn dek vloaz me zavo eur maner war lez ar mor, du-hout e Brignogan.

PER

Mat, August, dizro adarre d'am c'havout disul kenta raktal goude ar gousperou. Neuze e komzimp eus da vennad gant va merc'h Agnez.

AUGUST

E pelec'h emañ Agnez ? N'he gwelan ket emañ.

PER

Chomet eo en iliz. Gouzout a rez eo hi renerez Bugale-Mari ha dres, hirio emañ bodadeg ar miz.

AUGUST

Ah ! ya ! ya !... eur plac'hig vat eo Agnez, ha ma vefe hi eun deiz va fried, e vije lorc'h ennoun o vont ganti bep sul d'an oferenn ha zoken d'ar gousperou...

Mat, kenavo disul neuze, Per (*starda 'ra e zourn d'an tad*).

BIEL (*d'e dad*)

Setu aze eur brabanser hag a oar brao floura ho keñ d'eo'c'h, avat, va zad, klaoustre, hennez eo a vezo ho mab-kaer.

PER

Plijout a ra d'in, Biel, ha komz mat a ra an den.

BIEL

Me a laka ez eo eun tamm penn-skanv pa gomz eus sevel eur maner e Brignogan a-benn dek vloaz emañ. — Mar d'eo mat ar vicher a voutaouer-koad, ez eus ive kalz a dud ouz he ober, hag er vicher-ze, kement da nebeuta hag er micherious all, e kaver micherourien diboell hag a grog alies en o zizun d'ar yaou, pa n'o devez mui gwenneg ebet da foëta !...

VII DIVIZ

PER, BIEL, LAN, YVON PENNADOZ

YVON (*gwisket kaer, eur manegou gantan*)

Excuse-moi, Moncheu Le Rimeur, si... je...

BIEL (*o c'hoarzin*)

Set' ama eur stantillhon, avat, hag unan kouezet eus a lost ar c'har... pa oa a klask charreat ar re all.

PER

N'ouzon ket a c'halleg, aotrou !

YVON (*da Viel, en eur ober ardou*)

Comment c'est qu'on disait ça en « braiton » : Je viens demander votre fille.

BIEL

Deuet oun da c'houlenn ho merc'h !... genaouek ma 'z out !

YVON (*d'an tad*)

Deuet oun da c'houlenn ho marc'h !... genaouek ma 'z out !...

PER

Hag en doare-ze eo e teuit em zi da c'houlenn Agnez.

YVON

Quoi qu'y disait ? le vieux... Sa fille est une ânesse ?

BIEL

Kerz da zeski brezoneg 'ta,... leue !... Petra ? Ne peuz ket a vez ! eun den ganet ha savet er vro-mañ ha ne oar mui ar brezoneg war zigarez m'eo bet daou vloaz e Pariz !... Mez eo ! m'hen tou !...

YVON (*da Lan*)

Y demande si je vas pas à la messe du tout ? T'as qu'à dire au vieux (que j'y vas et t'auras cinq sous avec moi et une vinasse dimanche... hein ! ça t'va !

BIEL

Trawalc'h a gaoziou evelse amañ.

YVON

Quoi que ça veut dire « amann » ? Le mot dernier, là ?

BIEL

Amann, e brezoneg, a zo « du beurre », e galleg, va fôtr.

YVON

Dis-lui alors que moi suis pas marchand de beurre ! Suis tailleur d'habits, moi ! Et avec ça, tu vois, suis riche : je touche 50 francs à Paris. Suis venu voir et demander la main de la gentille fille de Moncheu Le Rimeur. — Tu vois, suis bien nippé, hein ! Et j'connais Mamzelle depuis longtemps ! je suis né natif d'ici. Mais je connais plus le « braiton », tu vois.

BIEL (*droug ennan*)

Sac'h ardou ! Toull kamenbre !... n'ouzout ket ken ar brezoneg, ha n'ouzout ket ar galleg !

YVON (*da Viel*)

Quoi que tu dis ? Tu vas me faire des galettes ?

PER

Pa gomzi e brezoneg, deus da c'houlenn va merc'h, amboubal !...

YVON (*da Viel*)

Amboubal, qu'y dit ? Queq' c'est qu' ça veut dire ?... foot-ball, hein ! Je joue jamais fou-balle, moi. C'est trop bête ça !

BIEL

Amboubal, e brezoneg, a zo just awalc'h « bête », e galleg.

PER

Kerz kwit ac'hann, ha dillo !

YVON (*da Viel*)

Y parle de me fiche à l'eau, hein ! Biel !...

PER

Abalamour d'eomp da...

YVON

Y dit : A bas l'amour, le vieux ? Hein, Biel !

BIEL

Er maez !... Er maez !... ha dillo.

YVON

Y me dit d'aller à la messe ou à l'eau. Qu'il est bête !

BIEL (*a grog ennan*)

Disul, te a deuy amañ adarre, ha ma ouezes goulenn eur vaouez e brezoneg e roïn d'it va c'hoar.

YVON (*da Lan*)

Quoi qu'y dit là, Lan ?

LAN

Viens dimanche après vêpres demander la fille en breton et tu l'auras, tu es sûr.

YVON

Mais, c'est pas ça, mon vieux. C'est la fille en mariage et non en breton que je voudrais.

BIEL

Quand tu nous parleras en breton, tu auras ma sœur.

YVON

Oh !... pour lorsse... je suis sûr de l'avoir, pour sûr. — Et toi, Lan, t'auras tes cinq sous et une vinasse de moi dimanche... (*Mont a ra kwit en eur lavaret*) : Ah ! ce qu'on va rigoler dimanche.

VIII DIVIZ

PER, BIEL, LAN, FANCH

FANCH (*araok digouezout e youc'h :*)

Al lemmer !... Al lemmer !... Ciseaux, couteaux, rasoirs !...

LAN (*d'an dud*)

Daoust hag hemañ a ve erru da c'houlenn ar verc'h ive ?

FANCH (*o tont laouen. Gwisket truilhek eo*)

Gouzout a rit, Per, n'oun nemed eur paour, met eur paour hag en deus c'hoant da veza pinvidik.

PER

Hag a zo eun dra vat, Fanch. — N'eo ket difennet d'an den klask beza pinvidik gant ma klasko an danvez

dre eun hent eün hag onest, ha gant ma ray implij vat eus e arc'hant.

FANCH

Klevet em eus bremañg er vourc'h ez eus bet amañ hirio kalz gwazed o c'houlenn diganeoc'h ho merc'h da zimezi. — Eur bôtrez vrao eo ho merc'h, evit doare, eur plac'hig leun a vertuziou hag a skiant. Ha zoken, hervez em eus klevet lavaret ez eus amañ da rei ganti eur yalc'had reut a aour, ar pezh n'eo ket da veza disprizet en amzer-ma a gernez.

PER

Ha te a zo deuet ive da c'houlenn va merc'h diganen ?

FANCH

E feac'h, ya, Per ! Me a zo bremañ goulo va yalc'h. An diaoul a zo enni. Hag, evel just, e vefen laouen ouz her bunta er-maez hag ouz he leunia en eur zimezi gant ho merc'h.

PER

Mar d'eo evit klask teuler da graban war danvez Agnez eo e teues amañ, hast afo dispenn da roudou, pe he hen talvezo d'it, lakepod, ma 'z out.

FANCH

Paour oun, truilhek eo va dilhad. Met, gant an truilhou-ze, ec'h en em gavan barrek da c'hounit bara d'in ha d'eur vaouez. Hogen, kement ha kaout eur vaouez, e kavan koulz goulenn dioustu unan binvidik ha beza dreizi pinvidik va-unan.

PER

Hag anaout a rez va merc'h ?

FANCH

Ne ran ket, avat, Per. Met an dra-ze ne ra ket. Abred a-walc'h e vezin da ober anaoudegez ganti en deiz ma vezo skrivet hon embannou !... Hag a dud a zo, a zimez an eil gant egile hep beza en em welet a-raog o embannou.

PER

An dra-ze, siouaz, eo a zo kirriek d'an dizurziou, d'an dizunvaniez a weler re stank en deiz a hirio er familhou. Pa vezer sûr ez eo leun ar yalc'h, ezomm ebet da welet ar pried a dleer kemer evit ar vuhez !... An doare-ze da ober a gavan iskis, rak ne ra nemet maga kasoni etre ar priejou.

FANCH

Kaer o pezo klask, Per, me gantifi ac'hanoc'h da gavout d'ho merc'h eur pried koulz ha me. — Me a lemme d'ezhi he zizailhou, a gempenno d'ezhi he bouteier, a roïo he c'hafe pe he « chakola » d'ezhi hep beure en he gwele. Me a vlansouno d'ezhi he bleo, a dommo dour d'ezhi da woalc'hi he zreid, a lakaïo eur voutailhad dour zomm da domma he gwele d'ezhi d'an nozveziou goanv,... Per,... mar bezan mab-kaer d'eoc'h !...

LAN (o c'hoarzin)

Neuze e halli « planta » tro en da garr lemma ha blejal : Al lemmer ! Al lemmer ! Al lemmer ! evit maga da baborez en eur vouest koton !...

FANCH

Prena rafen d'ezhi pasteziou, madigou, chakola, kouignou sukret a bep seurt liou, a bep seurt ment, a bep seurt moull !... Hag avalou oranvez 'ta ! a brenfen d'ezhi a zousennou.

BIEL

Ha ne gav ket d'it emañ o klask sevel kestell el loar ?

FANCH

Ouspenn lemma a ran; plakou a ran ive, Biel :
Plakou bihan ha plakou bras,
Evit ar c'hirri hag ar chas;
Evit an holl girri dre dan
'Ran plakou hirr ha plakou moan !...

LAN

Te neuze a zo eun den a vil vicher,
Hag a varvo sùr e-kreiz ar vizer !...

FANCH

Ma 'm befe ar verc'h ac'han, da vihana, hag he danvez, me, avat, a vefe eur pabor ac'hanon !... Trumm em befe eur stal vras a gontilli, a zizaillhou, a aotennou du-hout e Brest !... hag Agnez 'ta, pegement a lorc'h a vije enni o klevout an intronezed vras o lavaret d'ezi :
« Bonjour, Madame Plakou. Je désire des ciseaux à broder,... ha kalz a draou all !... Milioner a-benn dek vloaz emañ, m'hen tou !...

PER

Mat, kleo, p' eo gwir ec'h eus youl da gaout va merc'h, deus emañ disul goude ar gousperou, ha mar plijes d'ezi e c'halli marteze he deseo, piou a oar ?

FANCH (*o skrabat e benn*)

O va Jezuz !... Betek disul e rankin gortoz, Per ?

PER

Va merc'h n'emañ ket hirio er gêr, ha disul e vezo.

FANCH

Va c'halon a zo glac'haret holl, hag en noz ne gouskin ket o sonjal em dousig muia-karet (*gouela a ra*).
Mat, kenavo disul neuze va zad-kaer kaez !

IX DIVIZ

PER, BIEL, LAN, IZIDOR PRAJOU

IZIDOR (*aonik, o skrabat e benn hag o tont gouestad*)

Me zo deuet emañ da... da...

LAN

Da ober petra out deuet emañ ? Lavar d'eomp.

IZIDOR

Da c'houlenn ar verc'h.

BIEL

Merc'h piou out deuet da c'houlenn ?

IZIDOR

Merc'h Per ac'han; Agnez a gav d'in...

PER

Va merc'h n'emañ ket er gêr, pôtr.

IZIDOR

Han !... neuze eo kouls d'in mont kuit.

PER

Chom 'ta !... Chom 'ta !... Azez ama, rak va merc'h ne zaleo ket da zont d'ar gêr, emichans !

IZIDOR

C'houi eo tad Agnez, diouz an doare ac'hanoc'h !...

PER

Ya, me eo he zad. — Pell zo ec'h eus « joa » ouz va merc'h ?

IZIDOR (*aonik*)

Abaoe disul !... — Er pardon em oa he gwelet.

BIEL

Hag hirio out deuet d'he gwelet ha d'he goulenn ?

PER

Ha penaos ec'h en em gemeri evit he goulenn ?

IZIDOR (*o c'hoarzin albañ*)

He goulenn ive !... C'hoarzin outi ive !... Rei taoliou lagad d'ez i ve... evel a lavare va mamm d'in deac'h da noz.

LAN

Set' amañ eun abostol avat, va zud keiz !...

BIEL

Goulenn anezi diganen-me neuze, ha gra evel pa vije Agnez amañ en da gichen bremañ.

IZIDOR (*o ouela*)

Me n'ouzon ket ober !... biskoaz n'oun bet o c'houlenn eur vaouez, na ne d'oun !

LAN

(*D'an dud*). Na pebez-genou lachefre !...

(*Da Izidor*). Ma vijen-me bet en da oad !...

BIEL (*oc'h azeza*)

Deus amañ, harp ouzin, ha lavar war va lerc'h ar pez a livirin d'it.

IZIDOR (*oc'h en em heja evel p'en dije debron*)

Mez am eus o c'houlenn eur vaouez !

BIEL

Sell ouzin. Bez laouen. C'hoarz ha lavar : Me az kar hag az karo, Agnez !

IZIDOR

Me az kar hag az karo, Biel.

BIEL

Hola ! hola ! Me lavar ket Biel, rak n'emaout ket ouz va goulenn, me, evelato. — Lavar : Me az kar hag az karo, Agnez.

IZIDOR

Me az kar hag az karo, Agnez !...

BIEL

Ha va c'halonig a ra « tik-tak » evidout.

IZIDOR

Ha va c'halonig a ra « krik-krak » evidout.

BIEL

Ha deuet oun, poulzet gant ar garantez am eus evidout d'az koulenn da veza va fried, ar c'henta 'r gwella, da vilhana, ma peus karantez evidon.

IZIDOR

An dra-ze a ouezin da lavaret. Deski a rin va c'hentel

a-benn disul. Aonik oun hirio ha mezek oun ive. — Met disul, pa vezo va dousig dirazoun me a ouezo brao bras komz outi dereat.

PER

Evit beza barrekoc'h, goulenn digant da dad penaos en deus en em gemeret evit goulenn da vamm !...

IZIDOR

Hag a ardou a rankin da ober a-benn kaout eur vaouez d'in va-unan !... 'Eur vez eo !...

BIEL

Evelato, Izidor, ne garfes ket e zafe Agnez betek da di d'az koulenn. N'emañ ket ar c'hiz-se c'hoaz, gouzout a rez.

PER

Rak-se 'ta, Izidor, bez amañ disul war-dro peder eur hag a-benn neuze em bezo bet amzer da glevout gant va merc'h he zonz warnout. (*Izidor a dec'h hep lavaret ger.*)

BIEL

Va zonz-me a zo graet, ha dibaot e vezo d'eoc'h, tad, kaout eur mab-kaer gwelloc'h eget Izidor, daoust ma 'z eo eun tammig lent pa vez e-touez an dud. — Met dont a ray da veza hardiz gant an amzer :

Gant kolo hag amzer
E teu boug ar mesper.

EIL ARVEST

I DIVIZ

PER, BIEL, LAN

PER

Setu 'ta hep dale hon devezo ar blijadur da welet ar ganfarted oc'h arruout adarre o seiz da c'houlenn diganen va merc'h. Komzet em eus deac'h diouto da Agnez, ha pa 'm eus lavaret d'ez i petra oant, n'he deus ket rannet eur ger evit lavarout d'in pehini anezo eo a blije ar muia d'ez i.

LAN

Me a laka e vezo diaes bras gwakolia ho merc'h, Per, rag eun tammig oad he deus, ha skiant a zo n'eus forz pegement. Farsus e kavan zoken e vijec'h en em emellet da glask eur gwaz d'ho merc'h ha d'o gervell holl da zont d'he goulenn er memez dervez. An dud a gaozo diouzoc'h, anat d'eoc'h.

BIEL

Me a lavar evel Lan, ha lavarout a ran eo bras a-walc'h va c'hoar da zibaba he-unan ar pried a blijo d'ez i ar muia. Eur pec'hed marvel a rafec'h ma lakafec'h Agnez da zimezi en desped d'ez i gand unan pe unan eus ho kanfarted.

PER

Gouzout a ran grevusted va fec'hed ma rofen va merc'hig dous ha madelezus da unan eus al lakipoted a deuy bremaik d'he goulenn diganen.

BIEL

Holl emañt muioc'h o klask ho tanvez eged o klask ho merc'h, ha bremaik pa arruint amañ, e klevint o fegement ganen-me. Va lezit da entent outo, tad, rak gwelet am eus hoc'h eus evel aon outo, ha buan a-walc'h e rofec'h hoc'h oanig da lounka d'ar bleiz.

II DIVIZ

AN HEVELEP RE, HA FANCH OUSPENN

FANCH

(*En diavaez e youc'h :*) Al lemmer ! (*Krenvoc'h :*) Al lemmer ! (*Dont a ra en ti : gwisket braok er wech-mañ*). Ac'hanta ! Lanig koz, n'e ket me a zo pabor ac'hanon gand an dilhad-mañ ?... Petra leverez d'in ?

LAN

Me a lavar e vefe dereat d'it kaozeal dre « c'houi ouzin, me zo koz a-walc'h da vaza da dad.

FANCH

Bah ! bah ! ma ranker sellout ken just-ze avat !... Ni zo daou gamalad koz, Lan, ha sur oun ez eus a-veac'h daou-uguent vloaz etrezomp, d'an hirra ! Met e pelec'h eman va dousig Agnez ?

PER

Kerkent ha m'he deus da glevet o vlej al ez eo aet da guzat gand ar vez he devoa ouz da glevout.

FANCH (*a furch, a zigor an doriou en eur lavaret*)

Agnez ! Agnez ! deus amañ 'ta da welout da volomig gand e dog kern uhel ! E pelec'h emout 'ta, va c'harantez ?

(*O skrabat e benn e teu kreiz al leurenn.*)

Marteze e sonj d'ezi me a oa eun druilhen bennak !... Ha m' he dije va gwelet gand an dilhad kaer-mañ, an tok kern uhel-man, sur oun e dije c'hoarzet ouzin, rak me a zo eur pôtr brao c'hoaz, ententit ganen ! O va Doue, Agnez ! Agnez !... deus 'ta hag e vezi eürus em serr !... hag e pezo kouignou, chakola. (*Diskouez a ra eur zac'had madigou.*)

BIEL

Ro peb a gouign d'eomp da vihana ! lemmer daonet.

FANCH

Ar re-man zo d'am dousig. (*Mont a ra da c'hervel Agnez, hag an tri all a laer peb a gouign diwar an daol.*) E pelec'h emout 'ta, Agnez ! Amañ ez eus traou mat evidout, prenet d'it gant da zousig ! (*Krial a ra a bouez e benn.*) Agnez ! Agnez ! Deus 'ta buan da welet va zok kern uhel ! C'hoarzin a ri pa weli.

BIEL

Alo ! lemmer, deus amañ da azeza war ar gador-mañ, da c'hortoz Agnez da zont diouz ar gousperou.

FANCH

(*O vont da azeza :*) Ouzit-te e sentin ato, va breur-

kaer kaez, ha benniget ra vezo an eur ma vezin en he c'hichenn. (*Frotta ra e zaouarn en eur c'hoarzin.*)

LAN

(*O skuba tro-dro da Fanch.*) Hag a ardou a zo ganez en ti-mañ. (*O skuba boutou Fanch.*)

FANCH

Diwall 'ta te mec'hiek da boultrenna d'in va bragou brao, bragez-eureud va zad-koz, Doue r'e bardono !

LAN

(*O frotta ar valaen ouz keñ Fanch.*) Me da zesko, lanfre, da zont amañ da glask peadra da frikota diwar goust eur vaouez.

FANCH (*gouestad da Viel*)

Kavout a ra d' it em bezo da c'hoar, Biel ?

III DIVIZ

AN HEVELEP RE HA MARTIN OUSPENN

MARTIN (*gwisket kaer*)

Demat d'eoc'h holl en ti-mañ !

PER

Ha d'eoc'h, aotrou skolaer, bennoz Doue.

MARTIN

Setu me deuet d'ho kwelet, hervez m'ho poa d'in disul gourc'hemennet. — Hag a nevez gand Agnez ?

FANCH (*oc'h ober daoulagad bras da Vartin*)

Daoust hag hemañ, ar born pikez-mañ a ve deuet ive da c'houlenn ar verc'h ? Neuze emoun brao ganti, rag ar merc'hed a zo sot-pitilh gant pôted ar c'houarnamant.

BIEL

Peoc'h en toull-ze, Fanch, pa lavaran. Petra ? Piou eo ar mestr amañ ?

PER

Komzet em eus gant va merc'h diwar ho penn, aotrou Martin, hag e deus roet d'in ar respont a c'hortozen klevout ganti. — Ar c'houarnamant ne vir ket ouzoc'h a-grenn da ober ho teveriou a gristen ?

MARTIN

Gwir eo; met pa reomp an deveriou-ze e vezomp gwelet fall gantan. — Lavaret a ran d'eoc'h didortilh e lezin kabestr gant Agnez da vont d'an ofisou, mar plij ganti mont. Ha neuze, yaouank oun, ha n'eo tamm ebet ret d'in eit kaout bara chom da ober eur mestr-skol dibater. Rak-se e touan dirazoc'h, dal ma vezo unanet va buhez gant hini ho merc'h e troin keñ da skoliou ar c'houarnamant evit beza eur mestr-skol kristen. N'eo ket maro mik ar feiz em c'halon hag ho merc'h a ouezo c'houeza hag entana ar c'hlaouen-ze a feiz gant tan ar garantez.

PER

Aotrou, ho komzou a gavan kaer ha sonjal a ran zoken e teuont eus eus goueled ho kalon. Ya ! Kaer e ve ho kwelet o tizrei ouz Doue ho padiziant hag eürus e vefen o welet va merc'h o sikour ober ar burzud-se en ho kenver. — Azevit atao aze e kichen Fanch da c'hortoz Agnez.

IV DIVIZ

AN HEVELEP RE HA JOB JUPEN OUSPENN

JOB

Doze r' ho pennigo ! Hag ar bed gand Agnez hirio,
Per ? Er ger emañ ?

BIEL

Ne zaleo ket da zont, Job, ha da c'hortoz em eus eun
dra da lavarout d'it dioustu.

JOB

Ha petiaoul ez pefe da lavarout d'in, Biel ?

BIEL

Ma ne vijes ket bet o c'houlenn va c'hoar, ar pezh am
eus da lavarout d'it ne zelle ket ouzin, met p'eo gwir out
deuet emañ d'he goulenn ez eo red d'in lavaret d'it
krak-ha-berr ar pezh a zo war va spered. Klevet ha klevet
a berz-vañ em eus emañ ennout tech ar vezventi, e vezvez
mezo kalz re alies, siouaz !

JOB

Gwin Toulon a zo gwin mat, Biel !

BIEL

Pa ne garger ket re dioutan, Job ! Hag ouspenn, evit
doare, ec'h eus eur gwall voësoun, ha neuze da zaouarn
a vez hardiz da lopa, hein ! Ha sonj ec'h eus eus ar Moko
az poa badaouet du-hont e Toulon gand eun taol dourn.
(*O tiskouez Lan* :) Ha sonj ec'h eus ez poa disul diweza
emañ er gambr-mañ klasket strinka Lan er-maez dre
ar prenestr, va fôtr ?

JOB

(*E kounnar-ruz.*) Ha piou an diaoul a zo bet oc'h
ober va boutou-me emañ abaoue disul ? Me garfehen
anaout ha koueza warnan gant va daou hao !...

BIEL

Pig pe vran ato, Job, hag an den a zo evel doc'h,
c'hoant d'ezan da vont e serr eur vaouez a zoare, n' eo
ket gant an techou fall oc'h eus eo d'ezan mont da
c'houlenn eur pried, rak gant ar siou fall-ze ne vlot morsk
eürus, ha ne c'hellit ket lakat den eürus en ho serr, na
c'houi, na den ebet.

JOB

Neuze e roez d'in va zac'h, Biel ? Ha koulskoude me
a lavar d'it ne gavi ket eur gwaz all d'az c'hoar gouest
da rei d'ez eiz-kant lur er miz, evel a rafen-me ma vijen
he fried.

PER

An eürusted ne vez ket atao kavet e-touez an aour,
ha kalz a dud, siouaz d'ezo ! touellet gand an diaoul-ze
a zo kouezet er brasa dizesper :

« Gwell eo beza laouen war ar roc'h o kana,
Eget n'eo azeza war an aour da ouela. »

FANCH

(*O strakal e zaouarn* :) Gwir a lavar an tad ! Ha te
paour kez Job, a c'hell dont emañ em c'hichen da azeza,
rak graet an traou d'it. Setu petra peuz gounezet o lipat
ar werenn hag o lopa ar Mokoed. Hein ! Evit doare ez
out eus ouenn Carpentier ! m'en tou !

BIEL

Bremaik Fanch, va dourn-me a yelo ouz da c'hinou
da ober d'it prenna da dapred.

PER

Eun druez eo komprenn pegen diskiant eo al lemmer daonet-ze, m'en tou ! Gwelet a rit ar mestr-skol en ho kichen. Kemerit skouer dioutan, ha bezit sioul evel dan, va zud.

V DIVIZ

AN HEVELEP RE HAG OLIER ROBEL OUSPENN

OLIER

(*A denn e dok, hag a stou izel :*) Disul diweza oa en em gavet va breur-kaer ganen, hag em oa graet eur zac'had, n'hen nac'han ket, met hirio ez oun diabaf-meur, evel a welit holl, ha deuet oun hirio da vat da c'houlenn ho merc'h diganeoc'h, Per. Agnez, ma ve bolontez Doue, a vezo eur brinsez em serr, ha n'eo ket mouniz eo a rei diouer d'ezi, tra !

PER

Ma ne vijes bet mezo nemet disul diweza, an dra-ze a vije bet nebeut a dra, met siouaz evidout, hervez ar gaoz a zo graet d'eomp abaoe disul, ez peuz brud-stard da lounka kement gwenneg a c'hounezez, hag ouspenn evit doare ez out c'hoaz eur ribouler-noz hag unan touet zoken. Mat ! va fôtr-kaez, an techou fall-ze, anat eo, ne raint ket a vad d'it evit dimezi, rak piou a garfe rei e verc'h da eun den yaouank ha n'eo ket gouest da zerc'hel e benn.

OLIER

Muioc'h a ze a ezomm em eus eur vaouez d'hen derc'hel d'in.

BIEL

Ma n'ec'h eus ket a youl a-walc'h d'en em c'houarn ervat da-unan, ne zenti ket nemeur muioc'h ouz mouez da vaouez pa vezi o veva en he serr.

OLIER

Toui 'ran e vezin skouer ar priedjou pa vezin dimezet da Agnez ! — (*D'an dud*) : Met, lavaret a ran, evel an Tregeriad :

« Lesk anei
Ma ve d'in, me dailho d'ei. »

PER

Oh ! n'eo ket komzou flour eo a laka an dienn da zével war an dour, nag an avalou ruz e beg ar spern. Kaer a vez ober, pôtr, al louarn a ya ato d'ar yer, ar bleiz d'an danvad hag ar mesvier d'e vanneou. Hag etre m'emañ oc'hlaouri ouz ar gwer, emañ ive e c'hreg hag e vugale o c'hlaouri er gêr; ya, o c'hlaouri gant an naoun hag o sklasi gant ar riou. — Klev, Olier, n'em eus tamm c'hoant e ve va merc'h pried eul lounker, evit mont da frita mizer.

FANCH (*o strakal e zaouarn*)

E lec'h diganen-me he devezo chakola ha pastilhou mantet. — Takebie, Per ! c'houi o pije graet eur prezege !

BIEL (*o kounta war e vizied*)

Pet maouez az peus goulennet dija ive, Olier ? Gwelomp : Mari Beg-araok, Mac'harid Fri-butun, Soaz al Leaz-trenket, Katou an Dilav-yod, Yvona ar Moumou-tig, Gwilhamed al Loudouren, ar pez a ra c'houec'h...

FANCH (*o c'hoarzin krew*)

Hag ar zeizvet a aet ive e-biou d'ezan. Ar pez a ra

seiz sac'h bet d'ezan, hep konta ar re ne anavezomp ket hag en deus bet du-hont er broiou-all, douetus bras...

BIEL (*dichek*)

Forz ne ra d'eomp pet maouez eo bet Olier e c'houlenn. Met, ma rafe va zad diouzin-me, n'eo ket da Olier Robel, mortolod a genwerz, eo e rofe e verc'h da verzeria. — Eur mezhier, m'hen tou, a zo dija dimezet; ya, dimezet d'an evachou fleriüs. D'ezo eo e ro e yalc'h, e yec'hed hag e vrud-vat, ha re alies ive, siouaz ! yalc'h, yec'hed ha brud-vat e familh.

FANCH

Takebie ! Olier, va fôtr, lous eo da roched. — Lavar dre va faot, pa gari.

PER

Azez aze e-kichen ar re all da c'hortoz Agnez.

FANCH (*daou viz war e fri, a bella e gador*)

Flear an toutouz a zo ganez, Olier gaez !

OLIER

Ro peoc'h ha lez da storlok, koz lemmer kontilhibeuz.

VI DIVIZ

AN HEVELEP RE HAG AUGUST LOPER OUSPENN.

AUGUST

(*En eur zaludi* :) Setu me digouezet, Per, da c'houlenn hirio da vat diganeoc'h ho merc'h. Gouzout a rit n'heller ket ober bara sasun hep goëll, ha me zo deuet hirio da c'houlenn diganeoc'h ar goëll-ze. Gand an

nebeudig arc'hant am eus hag an argoulou e rofec'h gand ho merc'h, me a zavje du-hont er vourc'h eur stal labour vouteier koat, eus ar seurt n'eus ket er vro-man. Amañ emaoamp e-touez ar fao : ar gwez a brenin zo marc'had mat hag ar bouteier a zo ker. Amañ emaoer eta e-kichen eun tenzor hag a vezo d'in pe d'eun all, d'an hini hen dastumo da genta.

PER

Da vennad a gavan mat a-walc'h, August, ha plijout a ra d'in kalz an den a glask bepred an tu da wellaat e stad, gant ma talc'ho da vont gand an hent eün hag onest. Anaout a ran da dud, bez' ez int eur skouer vat er barrez-mañ.

FANCH

(*O ouela hag o pigosat gand e dreid* :) Alo ! emañ trouc'het ar peuri eus a dre va zreid gand ar c'hoz boutaouer kezeg-koat-mañ ! Hun ! Hun ! Hun !...

BIEL

(*Dichek* :) Me ne anavezan boutaouer a zoare er vro-mañ.

FANCH

(*O strakal e zaouarn* :) Na me kennebeut, Biel ! Tra, tra, n'ez eus hini ebet !

BIEL

Ha ne ran ket a c'henou bihan evit lavarout ez int holl lounkerien o zizun !

FANCH

Ha me lavar evel Biel !... Deuet e vez ar yaou a-benn ma krogont en o labour ! Tri derveziad labour ha pevar derveziad lounka ! ha setu buhez ar boutaouer.

AUGUST

Evelato an dra-ze ne c'hoarvesfe ket en eur stal dalc'het mat evel e vije va hini-me.

BIEL

Unan bennag eus da voutaouerien a vefe bepred vi pe labous gantan, e wenneien a rafe diaes d'ezan ken na vijen diskennet en eur c'hontouer bennak !

FANCH

Ha pa vezo fripet o gwenneien ez aïnt eus an eil osteleri d'eben da c'houlenn termen, hag e vezo graet d'ezo lounka ken ma vreugeudint eus ar mogerioù.

BIEL

Rak-se, August, ma c'hounezez braoik da dammig bruzun oc'h ingala sukr, kafe, ha kraon-kelvez, gwella peus da ober eo kenderc'hel, kentoc'h eget mout da glask kastrilhez ouz lonkerien o zizun.

FANCH

(*Da viel* :) Eun ali fur a roez d'ezan, Biel, rak aesoc'h eo poueza eul lur kafe eget dibrada eur wezenn fao pe evlec'h, hag en doare-ze e lezo va dousig ganen-me.

PER

Eun druez eo gwelout peger bras dismantr a ra en hor bro, an evachou milliget.

BIEL

Ma karfe an dud ober eveldon-me, lezel ar gwiad-kevnid da zével war ar boutailhou, klaoustre ez afe gwelloc'h al labourioù en drou eget ne 'z eont breman. Te August ne zalefes ket da welout da voutaouerien oc'h

ober d'it labour hanter c'hraet, bouteier talaset re vuhan, eur vez da welout ha diaes da werza.

PER

(*Da August*). Ya, ar pez a lavar Biel d'it a zo re wir. Ar vicherourien en dervez a hirio, eur c'halz anezo da vihana n'eo ket o klask poania evid o mistri eo emaint, met o klask e-doug an deiz sach a war an ibil-berr, ober nebeuta ma c'hallint, ha kaout ar muia ma c'hallint a bae ! Evelse an traou a jom ker, ha n'euz ket a lec'h da veza souezet ! Setu 'ta, August, ez oun lakaet nec'het ganez. Kerz da azeza ha bremaïk, Agnez a lavaro d'it he zonz warnout.

FANCH

Ya, azez em c'hichen da c'hortoz ar varn-jeneral.

VII DIVIZ

AN HEVELEP RE, HAG YVON PENNADOZ OUSPENN

YVON (*gwisket kaer, er re vanegou gantans*)
Bonjour, mes chers amis.

LAN (*d'an dud*)

Setu pôtr ar galleg plat !... Plijadur a zo da gaout !...

YVON (*o skrabat e benn*)

J'ai appris à demander ta fille en « braiton » maïnant, hein ! vieux dur à cuire.

BIEL (*dichek*)

Petra !... « vieux dur à cuire » a leveres d'am zad, amprevan !

FANCH (*o c'hoarzin ouz an dud*)

Ha ! ha ! ha !... Set' amañ, avat, eur vaskaradenn
vollarjez ha ne oar na galleg na brezoneg !...

BIEL

Goulenn Agnez diganen-me bremañ dioustu.

YVON (*o skrabat e benn*)

Me zo !... mezo !... deuet da kou... kou... koulenn da
varc'h.

BIEL

Mezo out hag out hag out da c'houlenn va marc'h !
(Tu es ivre et tu es venu demander mon cheval.) Ha
petra ri gant va marc'h ? Arc'hant a zô ganez d'e brena ?

YVON (*d'an tad*)

Quoi qu'y disait, pépère ?

PER

Ne ne ententan ket ar galleg-saoud a zo ganez-te, tam
lakepot, Parizian daonet.

BIEL (*o c'hoarzin*)

Tu demandes le cheval au lieu de demander la fille,
grand bêta que tu es; et avec cela tu dis que tu es ivre,
alors que tu ne l'es pas du tout.

YVON (*da Viel*)

Toi tu diras à moi alorsse quequ'y faut z'y dire à
seule fin d'avoir la fille... et t'auras cinq francs et un
gros « pinard » de moi-t'-à-l'heure.

BIEL

Viens ici, Yvon Pennadoz, que je t'apprenne le breton.

YVON

Pas beaucoup, hein !... C'est difficile le « braiton ».

BIEL

Lavar war va lerc'h : « Me zo deuet amañ da c'houlenn
ho merc'h, ha nan ho marc'h. »

YVON

Ho merc'h, ha nan ho marc'h.

BIEL

Lavar bremañ en eun aridennad.

YVON (*o skrabat e benn, a lavar gouestad*)

Lavar war va lerc'h : me zo... mezo deuet amañ da
c'houlenn ho merc'h, au trou... au trou
Rimeur.

FANCH

Deuet eo braoïg gantan, ar Parizian daonet. Anat eo
en deus c'hoant da gaout Agnez.

BIEL (*o kas Yvon beteg an tad*)

Mat eo ! — Ha breman goulenn anezi digant he zad
ive.

YVON (*o starda dourn an tad*)

J'ai bien dit, hein, pépère ! Tu me la donneras.

BIEL

Mon fiston, demande-la maintenant en breton à mon
père.

YVON

Je m'en rappelle plus... Lavar war va lerc'h : me zo
mezo merc'h mets-moi au trou Rimeur.

BIEL

Grand nigaud ! Tu viens de dire que tu es ivre et qu'il faut te conduire au violon. — Voilà ce que c'est mon garçon d'avoir oublié le breton.

YVON

Alorsse, je n'aurai pas la fille, dis donc, Biel ?

PER (*o poueza e c'heriou*)

Eur vez eo kompren ar fae ar ra Bretoned-so war yez ho bro, war ar brezoneg, dreist-holl p'o deus tremenet eur pennad war-laeziou. Nao war dek eus ar re-mañ ne ouezont nemed eur stlabez galleg, a zrailhont evel kolo da lakat dindan ar moc'h bihan. Peadra ve da reuda o c'hoarzin d'ezo pa gomzout o galleg-saout, n'oar den e anaout. — Hag ar pezh a zo doaniusoc'h ha mezusoc'h c'hoaz eo gwelout Bretoned chomet e Breiz oc'h ober evel ar vriz-Vretoned-se, o teuler ive, dismegans war o yez, o koll o brezoneg mat gant eur c'hoz tamm galleg fall.

Oc'h ober fae war ar brezoneg, e reomp fae war hon tud koz,

tud seder ha kreuv,

ar bobl kaloneka a zindan an nenv;

e reomp fae war hon tad, a c'hounezas d'eomp, e brezoneg, hon tamm bara kenta hag a ouezas ober ac'hanomp tud, mat d'al labour ha kalet ouz ar boan;

e reomp fae war hor mamm he deus hon luskellet en eur gana d'eomp « e brezoneg », he deus desket d'eomp pedi « e brezoneg », ha deus gouezet ober ac'hanomp kristenien eus ar re wella.

Ra vezo lorc'h ennomp o komz yez hon tadou mat ha fraes, e peb amzer hag e pep lec'h.

FANCH (*en e zav, o tenna e dog*)

Bevet ar brezoneg !... Bevet Breiz !...

Bepred Breizad !...

PER

Bremañ eo mall d'in mont da gemenn da Agnez dont amañ dioustu da lavaret he zonzj ha da rei he disentez. (Mont a ra kuit.)

VIII DIVIZ

AN HEVELEP RE, NEMET AN TAD, IZIDOR

IZIDOR (*o tont, tenval e benn*)

Me zo deuet amañ da c'houlenn Agnez.

BIEL

Ha desket ec'h eus bremañ goulenn eur vaouez ?

IZIDOR

Ya, va mamm he deus lavaret d'in c'hoarzin outi, rei taoliou lagad d'ezi ha lavarout d'ezi he c'haran a greiz va c'halon !

BIEL

Da c'hortoz ma teuy Agnez, deus amañ em c'hichen da ziskouez d'in penaos e ri pa vezi da vat ouz he goulenn.

IZIDOR

(*Azezet, a c'hoarz* :) O Bielig, me zo deuet amañ hirio d'az koulenn, poulzet gand ar garantez em eus evidout, hag am bezo atao.

BIEL

Lavar Agnezig e-lec'h Bielig, rak n'emaout ket o c'houlenn ac'hanon-me, moarvat !

FANCH

Che ! va Doue ! ma vijen me bet aze !

IZIDOR

O Agnezig ! me am eus joa ouzit te !... (*evit rei taoliou lagad, e tourt Biel.*)

BIEL

Arabad tourtal avat, gand a ri, Izidor.

IZIDOR

O rei taoliou lagad d'it emañ, Agnezig.

FANCH

(*O skei war e c'hlin :*) Pebez palastr, va zud keiz !... pebez panezenn !

IZIDOR

(*O floura kein Biel :*) O ! ha te zo brao, va Agnezig kaez ! Eur steredenn !

LAN

Dont a ra ganez !... Kendalc'h, pôtr !

IZIDOR

(*O floura, e ra luchadennou :*) me a garfe beza atao en da gichen, Agnezig. Va c'halonik a ra « krik-krak » en da gichen. Me a zo deuet d'az koulenn da bried, evit beza war an tamm douar-mañ, eürus ganez, va Agnezig vat !...

FANCH

(*D'an dud :*) Mardandouchenn !... dont brao a ra gantan, va zud !

IZIDOR

Hag emichans, te ivez a c'heus « joa » ouzin-me !

BIEL

Dont a ra braoc'h braoa ganez. Bremaik ma teu va c'hoar amañ, e ri da lez d'ezi, hag arabad e vezo d'it avât beza re lent, pe an holl a c'hoarzo d'it, entent a rez ?

FANCH

Evidon-me, n'em eus biskoaz em buhez c'hoarzet kement hag hirio ! O tra avât ! Ha pa m'eus gwelet Izidor o tourtal Biel hag o lucha outan, oun dioustu dirollet da c'hoarzin ken na vennen reuda !

LAN

Te Fanch, n'out nemed eur brichin, eur bourjin echu.

IX DIVIZ

AN HEVELEP RE, PER ⁽¹⁾

PER

E lec'h dont he-unan beteg ennomp, va merc'h Agnez he deus roet d'in al lizer-mañ da lenn d'eoc'h. Gwelomp petra lavar. (*Lakât a ra e lunedou.*)

Va zad ker,

« Eun eur zo emañ o selaou petra livirit ha petra leverer ac'hanon. Setu ama va zonj diwar-benn ar seiz pôtr yaouank hoc'h eus digaset amañ hirio d'am goulenn. Didroidell e lavaran d'eoc'h em eus oad ha skiant a-walc'h evit dibaba va-unan va fried. Ha deuet eo d'in ar poent da ober va dibab...

FANCH

Takebie !... Daoust ha me e ve hennez !... Krena 'ran !

PER (*o lenn*)

« Job Jupen, ar « second mestr » mortolod a blij d'in...

JOB (*o c'hoarzin hag o frota e zaouarn*)

Ah !... doueti raen... Emañ-hi d'in !...

PER

« Met siouaz ! evit doare en deus muioc'h a « joa » ouz ar boutailhou eged ouzin-me. — (*Job a skrab e benn*) Ha p'em eus e glevet o wall gomz da Lan, da eun 70 vloaz, em eus dioustu her barnet da vat. Lavaret a ran d'ezan krak ha berr ne gemerin ket eur pried eveldan. Rak-se roit d'ezan e zac'h dioustu...

FANCH

Deus amañ, Job, da zigemeret da zac'h. (*Lan ha Fanch a laka eur zac'h da Job ouz e gein.*)

LAN (*o c'hoarzin*)

Setu eur zac'h, hag unan a vent, hein, Jopig !...

JOB

Boutailhou an diaoul, perag em eus-me hoc'h ana-vezet !!!...

FANCH

Keuz divarlerc'h ne dalv netra, va fôtr.

PER

« Olier Robel, mortolod a genwerz, pa vez diwar an dour a zo eur pôtrig brao, seder, ha dibikous...

OLIER (*o c'houeza gant al lorc'h*)

(*D'an dud :*) Kredabl ez oun, avat !... — Emañ d'in an durzune !...

PER

« Met, siouaz ! pa vez eur banne dindan e fri, n'eus diaoul ebet trêc'h d'ezan ! Gand an dra-ze an « hik » hag an « hok » a vez gantan diwar ar boëson...

OLIER (*tental e benn*)

Emaoun daonet ! doublediou !

PER

« An dra-ze a zo kasaüs da glevet ha d'ezan ive e lavaran kenavo !...

OLIER

Tavarniou an diaoul, perag em eus-me ho tarempredet !...

FANCH

Setu an eil sac'h !

LAN (*o staga e zac'h da Olier*)

Deus amañ davet da zac'h, Olier !...

PER

« Martin, ar mestr-skol a zo deuet d'am goulenn dre wir garantez evidon...

FANCH

Oh ! petra 'ta !... Gand e dok kern-uhel e plijo sùr d'ar merc'hed pennou-skanv, d'al limansenned !...

PER

« Met, siouaz ! n'eo ket kristen, hag anezan e-unan eo en em lakaet e-touez enebourien Doue ha re an Iliz. Pe seurt buhez a hell beza etre daou bried hag a zo unan anezo o servicha Doue hag eun all o servicha an diaoul. Gwaz a ze evitan, rak me ne fell ket d'in koueza e-touez

hevelep tud, goude zoken m'o defe graet al le da zistrei ouz Doue, rak gouzout a ran e varv atao al louarn en e groc'hen...

FANCH (*o c'hoarzin*)

Ah ! ah ! setu an trede sac'h !... Hast afo 'ta, Lan, lakat e zac'h d'al lakez-mañ ouz e gein... Tra la la ! la la ! la la !

(*Lan a stag ar zac'h da Vartin.*)

PER

« August Loper, marc'hadour kafe ha chokola, a zo eur bugel eus ar barrez-mañ, eur pôtr chentil ha mat da labourat. Hogen, me a gav d'in emañ o klask pemp troad d'ar maout en eur c'hoantat sevel eur stal-vouteier er barrez-mañ. Nann, an dra-ze ne blij ket d'in, rak moarvat e savfen va zi war an traez-nij !... Ouspenn, lavaret e ve graet ne glask August nemet va danvez. Rak-se n'eo ket August eo a gemerin da bried...

FANCH (*o c'hoarzin*)

Ne me kennebeut !... ne vijen ket ken droch-ze, tra !...

(*Lan a skoulm e zac'h da August.*)

PER

« Yvon Pennadoz, ar c'hemener gall, a deuy d'am goulenn pa ouezo komz ervat e brezoneg, ha pa vezo savet eur varvennig bennak d'ezan dindan e fri...

FANCH (*o friza e varo*)

Pa 'z pezo baro evel don-me. — Lan, samm e zac'h da hemañ ma 'z ey da zeski brezoneg da Venez-Are.

(*Lan a laka d'ezan e zac'h.*)

FANCH

Breman ez eus eul lakez ac'hanout avat, kemener.

PER

« Izidor Prajou, rener ar « syndicat », gantan ar groaz a vrezel hag ar vetalenn a guzulier ti-kear...

FANCH

O Agnez ! Digant hennez n'ez pezo ket kalz a gouignou sukret, nag a chakola... Diwal da goueza gantan !

PER

« Izidor a blij d'in kenañ...

FANCH

Oh ! mat ! evit d'in-me ne ra ket en holl. Ne oar ket zoken goulenn eur vaouez e-unan !!!...

PER

« Met eun all eo a vezo va fried, eun all hag a garan abaoe...

FANCH

Me eo hennez, parbleu ! Ar re all o deus bet pep hini e zac'h.

PER

« Fanch Maltourn, al lemmer, a blij d'in kenañ...

FANCH (*o tridal*)

M'hen douete, Agnez ! Va c'houignou a gavi mat...

PER

« Gantan ne vezo morse dilemm na va zizailhou na va c'hontelli, met gwenn ha divergl e vezint bepred...

FANCH

Oh ! allaz ya, avat, Agnez !

PER

« Pa deuy ar goanv, e c'hellin chom sioulik er gêr...

FANCH

Oh ! allaz ya, avat, Agnez ! lezet a vezi da ober da gafe !

PER

« Ha pa deuy an hanv, e c'hellin mont da redek an aochou, da welet doareou ar wro ! Eur brinsez e vezin...

FANCH

Evel just avat, Agnez, ha d'an aod ez aimp hon daou ivez !

PER

« War an diskennou ha war ar c'hompezennoù e vezin lakaet er c'har-lemma da azeza...

FANCH (*o strakal e zaouarn :*)

Eman d'in en taol-mañ da vat... Doueti raen atao. (*D'an dud :*) ha !... la... la !... pebez tortajou a rin-me gand he arc'hant !

PER

« Met siouaz !...

FANCH (*strafuilhet*)

Met siouaz petra ? va zad kaer ! va Doue ! va Doue !

PER

« Pa glevin va gwaz o vlejal : al lemmer ! al lemmer ! em bezo mez ar re zaonet gantan...

FANCH (*war bennou e zaoulin :*)

Ne vlejin ket ken ! Ne youc'hin ket ken !... Nann,

nann ! gwech ebet ken... Me gemero eur suterez pe eur zac'h biniou... Agnezig kaez n'am dilez ket breman !

PER

« Ne fell ket d'in ken nebeut beza hanvet « Madame Plakou ».

FANCH

Aiou ! va Doue ! emaoun daonet.

LAN (*eur zac'h gantan eus e zourn*)

Ha te ivez, lemmer, az peus da zac'h da gaout. (*Ober a reont tro an daol an eil o redek warlec'h egile : — Biel a dap al lemmer, ha Lan a skoulm d'ezan eur zac'h.*)

PER

« Ha setu, va zad, abaoe deiz kaer va fask kenta em eus great al le da gemer eur pried, eur Roue bras ha n'emañ ket e Rouantelez er bed mañ. Ya graet em eus al le da rei va buhez ha va danvez evit servicha gwelloc'h va Doue, ar beorien hag an emzivad a zo kement anezo abaoe ar brezel. Ya, va zad ker, gand hoc'h aotre hag ho pennoz, abenn eur pennadig amañ, e livirin kenavo d'ar bed ha d'e drubuilhou evit mont d'ar gouent. »

BIBLIOTHEQUE
QUIMPER
DIOCESAINE